

ALBERT SÁNDOR

A TANÍTÁS/TANULÁS ÚJRAÉRTELMEZÉSE

A 21. század a digitalizáció és robotizáció korszaka lesz, amely megváltoztatja az életmódunkat. Az okostelefonok után jönnek az önvezérelt okosautók. A robottechnológia és az internet forradalmasítja a közlekedést, a gyártást, a raktározást és áruszállítást stb. A Tesla vezére olyan autógyárat épít, ahol az autókat robotok fogják gyártani, emberi beavatkozás nélkül. Az Adidas sportszergyártó cég szintén teljesen automatizált gyárban gondolkodik. Megjelentek az első repülő autók, a drónok háztól házig szállítják a csomagokat. Egy teljesen új világ küszöbén állunk. Ha nem akarunk a vesztesei lenni, akkor az oktatásügynek mindenképpen reagálnia kell ezekre a kihívásokra, és a jövő generációját fel kell készíteni a várható következményekre.

Az egyes technológiák, főleg az információs technológia (high-technology) innovációjának gyors üteme lényegesen megnöveli a termelés produktivitását és minőségét. Ezzel összefüggésben csökken az igény az alacsonyan képzett munkaerő iránt, nehezebben lehet prognosztizálni az egyes foglalkozások kapcsán az ismeretekkel és jártasságokkal szemben támasztott igények alakulását, s mindezek következtében – a jövőbeni foglalkozás szempontjából – teljesen értelmetlenné, hatástalanná válik a nagyon szűk specializációra való felkészülés. Tíz év alatt a napjaink-

ban alkalmazott technológiáknak megközelítőleg 80%-a elavul, miközben ez alatt a 10 év alatt még mindig dolgozik kb. 80%-a azoknak az alkalmazottaknak, akik képesítésüket 10-40 évvel korábban szerezték. Az EU-ban évente kb. 10 millió (7%) munkahely szűnik meg, és megközelítőleg ugyanennyi munkahelyet hoznak létre. Egy év alatt átlagosan minden hatodik alkalmazott (kb. 17%) változtat munkahelyet, és minden nyolcadik (12,5%) teljesen más munkát vállal.

Az egész életre szóló foglalkozások lényegében kihálnak. Ezért az egész életre szóló foglalkozás követelményei helyett sokkal idősebb az egész életre szóló foglalkoztathatóság kérdése – vagyis foglalkoztatható lesz-e az adott egyén a munkaerőpiac különböző helyzetekben és feltételei között, ill. életének különböző fázisaiban. Újra kell tehát értelmezni a tanítás/tanulás folyamatát, mert:

a) rendkívüli mértékben felértékelődött a tudás szerepe, ezért (is) komoly figyelmet kell szentelni a tanulás tanításának. A hatékony tanulás elsajátítása az egész életen át tartó tanulás egyik kulcskérdése,

b) a digitális technika robbanásszerű fejlődésének következtében óriási mértékben megnőtt az információ mennyisége, ezért a diákoknak el kell sajátítani a hozzáférhető információk kezelését,

ellenőrzését és hasznosítását. Újfajta készségeket és képességeket igényel a digitális eszközök (számítógép, mobiltelefon, tévé, videó, DVD-lejátszó stb.) kezelése is,

c) egyre nagyobb teret nyer az e-learning (elektronikai tanulás). Az e-tanulás minden olyan technikát magába foglal, amelyekkel a tanulók információkat gyűjtenek az interneten keresztül, mégpedig azért, hogy valamit megtanuljanak, elsajátítsanak. Az e-tanulást a tanulók szabad döntése jellemzi. A tanuló maga dönti el, hogy mikor, mit és mennyi időt szán az internet segítségével begyűjtött információk beszerzésére és feldolgozására. Az egyének tudása naprakész lehet, hiszen az információkat elmenthetik, újratekeshetik, frissíthetik stb.

A tanítás helyett a tanulásra, a tananyag helyett a gyerek személyiségfejlesztésére kell összpontosítani. A 21. század iskolájában a tanuláson van a hangsúly. A tanítási óra főszereplője a diák, aki egyéni program alapján, saját tempója és saját tevékenysége által szerzi meg az ismereteket. Az elért eredményekért is a diák saját maga felel. A tanár a diák önálló tanulásának megszervezésében segít, abban, hogy mit kell megtanulnia és hol találja meg a szükséges információkat. Motiválja a diákot, és segít a felmerülő problémák leküzdésében. Abból kell kiindulnunk,

hogy minden gyerek tehetséges valamiben, és azt fejlesszük! A tudás átadása helyett a készségfejlesztésre kell nagyobb hangsúlyt fektetni. Figyelembe kell venni azt is, hogy a diák nagyon sokféle módon juthat hozzá az információkhoz. Az iskola, ill. a pedagógus már nem az egyetlen és nem feltétlenül a legfőbb információforrás, ezért az iskolában a hangsúlyt az információk kezelésére kell helyezni.

Ismeretek nélkül természetesen nem lehet képességeket fejleszteni, a problémát viszont az ismeretek gyors változása és óriási méretű növekedése jelenti, ezért ügyelni kell az arányokra, arra hogy maradjon idő a képességek fejlesztésére is. „Nem a hagyományos kultúra maga és nem ennek a közvetítése okozza az iskola problémáit, hanem az a mód, ahogyan ma működik, ahogyan az oktatás feldarabolja, diszciplínákra bontja az amúgy is holisztikus, egységes emberi tudást. S ami a legfőbb baj, hogy olyan lényegtelen elemekre helyezi a hangsúlyt, amelyeket könnyű visszakerdeezni a diáktól, úgy hogy megtiltjuk nekik a kooperációt” – véli Fischer György¹. Tudatosítani kell azt is, hogy a hagyományos iskolában megszerzett és az iskolai tartalomhoz kötött tudás csak ismerős (iskolai) környezetben hasznosítható, ezért a tanulók úgy érzik, hogy az iskolában tanultaknak kevés hasznát veszik a mindennapok feladatainak megoldásában. Ezt igazolják a nemzetközi (pl. PISA) felmérések eredményei, de az egyetemekről és vállalatoktól kapott visszajelzések is.

A korszerű iskolának tehát nemcsak az a feladata, hogy a tantervekbe foglalt

kész ismereteket adja át a tanulóknak. A tananyag közvetítése és memorizál-tatása mellett személyiségfejlesztéssel is foglalkoznia kellene. Az iskolák tevékenységének középpontjában a gondolkodás fejlesztése, gondolkodási stratégiák kialakítása, az elméleti tudás gyakorlatba való beágyazása kell legyen. Olyan kompetenciák elsajátítására kell törekednie, amelyeket a tanuló az iskola elhagyása után csak sokkal körülményesebben tudna megszerezni. Ilyenek pl. az állampolgári ismeretek, kommunikációs készségek, idegen nyelvtudás, egészségkultúra, informatikai ismeretek és informatikai kultúra (együtt élni és együtt fejlődni az informatikával), másokkal való együttműködés, kritikus látásmód, kreativitás, csapatmunka, empátia, a másság elfogadása, rugalmasság, a tudás önálló megszerzése, divergens gondolkodás, problémák elemzése és megoldása stb. A jövőben az iskolának abban lesz meghatározó szerepe, hogy az emberek az információs és kommunikációs technikát milyen szinten és mire fogják használni...

Ha az oktatás képes lesz áttörést hozni abban, hogy nemcsak tudást, hanem kultúrát közvetít, személyiséget formál és visszatalál eredeti szocializációs funkciójához, akkor az emberek széles köre értelmesebben, hatékonyabban fog élni azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az információs társadalom nyújt².

JEGYZETEK

¹ Baráth: Releváns tudás a 21. Században (www.epa.oszk.hu)

² Pataki, M.: Releváns tudás a 21. században. www.epa.oszk.hu

Miért is indítottuk el ezt a rovatot? – tehetnék fel a kérdést. A válasz nagyon egyszerű lehet: példaként szolgálnak azok a személyiségek, híres pedagógusok, akik valamilyen formában nemzet- és közösségalkító szerepet töltek be a múltban. Célunk, hogy emléküket megőrizzük, minél szélesebb réteggel megismertessük, ezáltal is erősítve a jelen társadalom pedagógusait, hogy igenis érdemes jól dolgozni, hisz mi is, Önök is nemzedék- és társadalomformáló szerepet töltenek be.

Egy olyan személyiséggel kezdem szeptemberi rovatunkat, akit ugyan nem sorolhatunk a nagy pedagógusok közé, de mégis meg kell emlékezni róla: Ez az ember nem más, mint báró vásárosnaményi **Eötvös József** (1813. szeptember 3.–1871. február 2.), aki nemcsak az 1848-as Batthyány-kormányának, hanem később az 1867-es Andrássy-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere is volt. A nemesi Magyarországon a liberalizmus, a demokrácia, a polgárosodás harcosa akart lenni, saját magával szemben támasztott igénye, hogy példamutató legyen embertársai számára. Hosszútávú külföldi tartózkodása idején tett megfigyelései alapján határozta el, hogy Magyarországot a lehető leggyorsabban fel kell zárkóztatni a fejlett társadalmak színvonalára, s ennek az alapja az egész oktatási rendszer átfogó alakítása. Báró Eötvös Józsefet a népoktatási törvény kidolgozásáért és bevezetésért tartjuk kiváló oktatáspolitikusnak.

Bokelberg Ernő igaz, hogy Hannoverben született 1839. szeptember 9-én, mégis a magyar testnevelés egyik úttörőjének számít, aki pedagógusi minőségben tevékenykedett Pesten és Szegeden egyaránt. Az ő nevéhez fűződik az első ifjúsági tornaverseny megszervezése, sőt, kivette részét a magyarországi tűzoltás és mentőszolgálat megalakításából is. Neki köszönhetjük, hogy

